

УДК 334.012.64

Стан і тенденції розвитку малого та середнього підприємництва в Україні

Колісниченко П.Т.

кандидат економічних наук, доцент,
науковий співробітник
Уманського державного педагогічного університету

У статті проведено дослідження місця та ролі малого і середнього підприємництва, стану та тенденцій його розвитку. Проаналізовано основні структурно-функціональні індикатори розвитку МСП. Виявлено переваги створення та розвитку підприємств малого та середнього бізнесу, етапи становлення, причини та гальмівні чинники функціонування підприємств МСБ.

Ключові слова: малі та середні підприємства, індикатори розвитку, переваги, етапи, причини, гальмівні чинники.

Колісниченко П.Т. СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

В статье проведено исследование места и роли малого и среднего предпринимательства, состояния и тенденций его развития. Проанализированы основные структурно-функциональные индикаторы развития МСП. Выявлены преимущества создания и развития предприятий малого и среднего бизнеса, этапы становления, причины и тормозящие факторы функционирования предприятий МСБ.

Ключевые слова: малые и средние предприятия, индикаторы развития, преимущества, этапы, причины, тормозящие факторы.

Kolisnichenko P.T. STATE AND DEVELOPMENT TRENDS OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN UKRAINE

The article analyzes the place and role of small and medium enterprises, the state and trends of their development. The basic structural and functional indicators of SME development are analyzed. The advantages of small and medium enterprises creation and development, stages of formation, reasons and inhibitory factors of SMEs functioning are revealed.

Keywords: small and medium enterprises, development indicators, advantages, stages, causes, inhibitory factors.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Тема формування та розвитку малого і середнього підприємництва (МСП) в Україні і досі є однією із своєчасних і затребуваних для розкриття. Підприємства малого і середнього бізнесу – це підґрунтя та фундамент кожного ринкового господарства. У сучасних умовах періодичних фінансових криз, нестабільної соціально-економічної та політичної ситуації в Україні важливе значення для стабілізації національної економіки, розв'язання основних соціальних питань має розвиток та підтримка малих і середніх підприємств. Наша держава володіє досить потужними можливостями, щоб розвивати МСП та підприємство загалом. Однак економічна беззахисність України приводить до того, що кожна криза чинить вплив і залишає негативний відбиток на економічному зростанні держави, створює фінансовий колапс та приводить до появи загроз національній безпеці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасному науковому світі проблема розвитку підприємств малого і середнього бізнесу (МСБ), структурних зрушень в організації виробництва активно обговорюється видатними західними економістами, такими як А. Освальд, Д. Сторі, П. Рейнольдс та інші. Суттєвий науковий внесок в аналіз і оцінку питань регуляторної політики розвитку підприємництва, зокрема малого та середнього, подолання різних видів перешкод здійснили такі вчені, як А. Бутенко, Л. Воротіна, З. Варналій, В. Гейць, О. Кужель, В. Ляшенко, Н. Шлафмант та інші. Проблеми та перспективи діяльності МСП в умовах становлення інноваційної економіки залишаються актуальними для таких українських науковців, як М. Денисенко, М. Єрмошенко, В. Кобилко, М. Козоріз, О. Мазур, Л. Федулова, Н. Чухрай, З. Юринець та інші. Однак і досі затребуваними залишаються вирішення питань аналізу

діяльності та тенденцій розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження місця та ролі малого і середнього підприємництва в умовах фінансово-економічної і політичної криз, дослідження стану та тенденцій його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. В економіці, що ґрунтується на ринковому фундаменті, найвагоміше місце посідають малі та середні підприємства. Саме вони здатні протистояти монополістичним структурам і постають економічним фундаментом стримування зростання цін, збалансування інтересів учасників ринку, створення та насичення усіх сегментів ринку продукцією, послугами. Необхідність підтримки функціонування та стійкого розвитку малих і середніх підприємств очевидна.

Створення та розвиток підприємств МСБ має певні переваги [1; 2]: вони насичують національний ринок тими товарами і послугами, які потребують споживачі, стимулюють споживання та зростання обсягів виробництва; сприяють стабільності зростання економіки, усіх сфер та видів діяльності; забезпечують трансфер інновацій, новітніх технологій; забезпечують досить велику кількість нових робочих місць, зменшення кількості реального безробіття; сприяють задоволенню зростаючих потреб і вирішенню проблем саме великих компаній; насамперед завдяки цьому виду підприємництва працівники мають змогу розкрити і втілити власний креативний потенціал, що знаходить своє відображення у створенні нових товарів і послуг. Ця особливість реалізує соціальну функцію МСП; створює середовище навчання, розвитку, певною мірою старту, випробовування молодих працівників. Такі підприємства залучають працівників, яких відносять до соціально вразливих верств суспільства; місце їх поширення – усі області, регіони країни. Вони є необхідним інструментом оптимізації організаційної структури економіки регіонів; сприяють зростанню обсягів грошових надходжень до бюджету.

Можна виокремити декілька фаз становлення сектору МСБ за роки незалежності України, включаючи процес розроблення і впровадження законодавчого підґрунтя:

1. Перший етап (1991-1995 рр.) бере свій початок з ухвалення Закону України «Про підприємництво» (від 7 лютого 1991 р.) та формування Державного комітету України зі сприяння малим підприємствам і підприємництву.

Найвідчутніші темпи приросту щодо загальної кількості суб'єктів підприємницької діяльності були зареєстровані у 1991-1996 рр., у середньому вони становили 148-191% щорічно [3]. Хоча на цей період часу була відчутною і стабільною тенденція до зростання МСП, абсолютні результати темпів приросту все ж залишались ще несуттєвими.

2. Другий етап (1995-2000 рр.) відзначився тим, що відбулося бурхливе зростання кількості підприємств малого та середнього бізнесу. З 1995 р. тенденція дещо змінилась і розпочалося сповільнення показників зростання. Так, одночасно зі зростанням кількості МСП помітними були тенденції зниження середньо-облікової кількості працівників і їхньої продуктивності. Наприклад, 1996-2003 рр. ознаменувалися тим, що індикатори зростання були практично рівними (майже 114-117% кожного звітного року). Водночас питома вага продукції та послуг, яку створювали МСП у промисловості України, мала помітну динаміку у бік зростання. Зокрема, у 1995 р. у колективній формі власності – 48,6%, у 1999 р. – 70,7%; у 1995 р. у приватній формі власності – 0%, у 1999 р. – 0,2%; у 1995 р. у державній формі власності – 51,4%, у 1999 р. – 28,6% [3].

3. Третій етап (2000-2008 рр.) розпочався з ухвалення важливого законодавчого поля – Господарського кодексу України та низки законів, зокрема ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності», ЗУ «Про державну підтримку малого підприємництва». Все це відбулося з метою адаптації вітчизняних умов господарювання до міжнародних, насамперед до європейських, норм. Щодо регулювання діяльності МСП відбулися зміни у критеріях та підходах до класифікації малих, середніх і великих підприємств. Таким чином, це був перший крок щодо впорядкування вітчизняної класифікації суб'єктів підприємництва згідно з рекомендаціями, які запропоновані країнами ЄС. На цей період працювало 40% МСП від загальної кількості усіх зареєстрованих малих підприємств, однак питома вага саме цих промислових підприємств майже не збільшувалась. Велика кількість індикаторів щодо розвитку підприємств малого та середнього бізнесу за 2003-2008 рр. демонструвала динаміку до зростання (наприклад, швидкі темпи приросту суб'єктів підприємницької діяльності, кількості зайнятих працівників у МСП, частки МСП у їхній загальній кількості). Така ситуація засвідчувала поліпшення ступеня економічної безпеки в країні.

4. Четвертий етап (2008 р. – до сьогодні) розпочав своє існування з початку світової фінансової кризи 2008 р. Цей період відзначений такими ознаками, як зростання кількості збиткових підприємств; зменшення обсягів виробництва та реалізації наданих послуг і продукції та частки МСП в обсягах наданих послуг і реалізованої продукції, зменшення частки працюючих суб'єктів господарювання та індикаторів ефективності фінансово-економічної діяльності; зниження ступеня інвестиційної активності та кількості працівників МСП, зокрема рівня заробітної платні; переважання тіньового сектору серед цих підприємств. У загальній структурі підприємств усіх видів і форм власності найвагоміша частка була відведена малим підприємствам (85,1% або 324 тис. од.), дещо менша частка – підприємствам середніх розмірів (14,7% чи 56 тис. од.). І найменшу кількість становили великі підприємства (0,2% чи 770 підприємств) [3]. Це унікальний період формування малих підпри-

ємств завдяки створенню кардинально нової бізнес-одиниці, а не наслідок реструктуризації вже наявних фірм чи їх поділу. З початком 2008 р. відбулися зміни встановлення розмірних груп підприємств. Із цього періоду критерієм поділу є лише кількість зайнятих (без обсягу валового доходу від реалізації продукції, робіт чи послуг). Індикатори наведені для чотирьох розмірних груп підприємств, а не для трьох (малі, середні і великі). Згідно із Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні» (2012 р.), відповідно до класифікації ЄС ухвалено зміни до Господарського кодексу України, що стосуються уточнення дефініцій суб'єктів малого та середнього, великого підприємництва.

Новою спробою реформувати систему МСП стало ухвалення у 2016 р. низки законопроектів, де передбачається чітке планування та зменшення кількості перевірок бізнесу органами державного нагляду, конкретизація

Таблиця 1

Основні структурно-функціональні індикатори розвитку МСП

Індикатори	Роки							
	2011		2013		2014		2015	
	Кількість	У % до загальної кількості	Кількість	У % до загальної кількості	Кількість	У % до загальної кількості	Кількість	У % до загальної кількості
Кількість підприємств, усього, од.	375 695	100	393 327	100	340 981	100	343 400	100
Середні підприємства, од.	20 753	5,5	18 859	4,8	15 893	4,7	15 200	4,4
На 10 тис. осіб наявного населення, од.	5	-	4	-	4	-	4	-
Малі підприємства, од.	354 283	94,3	373 809	95,0	324 592	95,2	327 800	95,4
На 10 тис. осіб наявного населення, од.	78	-	76	-	82	-	75	-
Кількість зайнятих працівників, усього, ос.	7793,1	100	7406,5	100	6183,5	100	5983,4	100
Кількість зайнятих працівників у середніх підприємствах, ос.	3253,6	41,7	3012,1	40,7	2646,7	42,8	2547,6	42,6
Кількість зайнятих працівників у малих підприємствах, ос.	2091,5	26,9	2010,7	27,1	1675,9	27,1	1536,5	25,68
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млрд. грн.	3991,2	100	4050,2	100	4170,7	100	4973,4	100
Середні підприємства, млрд. грн.	1607,63	40,3	1662,57	41,0	1723,2	41,2	2048,3	41,19
Малі підприємства, млрд. грн.	675,6	16,93	648,1	16,0	705,0	16,9	903,3	18,16

Джерело: опрацьовано на основі даних [3; 5]

та звуження переліку підстав для проведення позапланових перевірок, розширення прав тих, кого перевіряють, конкретизація принципів державного нагляду [4]. Емпіричне застосування прогресивної моделі інфраструктури підприємництва зумовлено державною політикою дерегуляції.

В Україні у малому та середньому бізнесі такі індикатори, як кількість зайнятих працівників, обсяг реалізованої продукції в середньому утричі більші за показники, які репрезентує великий бізнес. У таблиці 1 наведено основні структурно-функціональні індикатори

функціонування та розвитку малих і середніх підприємств за період 2011-2015 рр.

Політично-військовий конфлікт, фінансова криза 2008 р., спроби втілення податкової реформи, нестабільність національної валюти, імміграція працездатного населення мали вкрай негативний вплив на темпи розвитку малого та середнього підприємництва.

До 2014 р. частка суб'єктів малого та середнього підприємництва становила 99,96% від усієї кількості суб'єктів господарювання. Така ситуація відповідала встановленим європейським стандартам. Однак із 2014 року в абсо-

Таблиця 2

Фінансові результати до оподаткування за видами економічної діяльності з розподілом на середні, малі у 2012-2015 рр.

Роки	Показники	Фінансовий результат до оподаткування (млн. грн.)	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які зазнали збитків	
			у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат (млн. грн.)	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат (млн. грн.)
2015	Усього	-348 445,4	73,7	387 532,9	26,3	735 978,3
	середні підприємства	-91 139,9	71,1	186 770,4	28,9	277 910,3
	малі підприємства	-111 728,7	73,9	95 471,7	26,1	207 200,4
2014	Усього	-558 158,0	66,3	236 261,1	33,7	794 419,1
	середні підприємства	-195 132,8	62,6	106 302,0	37,4	301 434,8
	малі підприємства	-174 492,8	66,5	49 003,3	33,5	223 496,1
2012	Усього	75 670,2	64,5	248 035,9	35,5	172 365,7
	середні підприємства	47 742,0	66,2	111 313,2	33,8	63 571,2
	малі підприємства	-9254,0	64,4	39 794,1	35,6	49 048,1

Складено на основі даних [3]

Таблиця 3

Рентабельність діяльності малих та середніх підприємств

Індикатори	Роки							
	2011		2013		2014		2015	
	Значення	Відхилення щодо 2010 р.	Значення	Відхилення щодо 2010 р.	Значення	Відхилення щодо 2010 р.	Значення	Відхилення щодо 2010 р.
Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств								
Середні підприємства	6	1	3,2	-1,8	-3,6	-8,6	0	-5
Малі підприємства	4,2	2,4	2,2	0,4	-17,9	-19,7	-4,2	-6
Рівень рентабельності (збитковості) усієї діяльності підприємств								
Середні підприємства	1,2	-1,1	-0,1	-2,4	-12,5	-14,8	-5	-7,3
Малі підприємства	-2,5	3,2	-6,2	-0,5	-26,5	-20,8	-13,6	-7,9

Складено на основі даних [7]

лютному вираженні відбувся спад (кількісний) усіх видів бізнесу. Кількість малих підприємств коливається від спаду до невеликого зростання, а кількість середніх підприємств із кожним роком зменшується. Кількість зайнятих працівників як на малих, так і на середніх підприємствах поступово знижується.

Українські банківські установи віддають перевагу наданню значних за розміром кредитних ресурсів стабільним підприємствам. Починаючи з 2013 р. значно зросла вартість кредитних ресурсів для суб'єктів господарювання, сьогодні вона становить 16-22% річних. Високі ризики кредитування сегменту МСБ і нестабільна ситуація на ринку не дають банкам змоги активно кредитувати невеликі компанії за ставками, порівнянними із кредитами для великого бізнесу. Такий стан фінансово-кредитного ринку України не сприяє розвитку МСП та ускладнює доступ до фінансових ресурсів для малого та середнього бізнесу [6].

Фінансові результати діяльності найкраще засвідчують наслідки різних видів діяльності підприємств та відображають ефективність застосування наявних ресурсів (табл. 2).

Останніми роками простежується збитковість усієї, зокрема операційної, діяльності

підприємств МСБ (табл. 3). Негативною тенденцією є зміна рівня рентабельності серед малих підприємств.

Співвідношення прибуткових та збиткових підприємств останніми роками дещо змінилося. Частка підприємств, які одержали прибуток, зросла у середньому на 6-10% порівняно з 2012 р. Така ситуація спостерігається у діяльності як середніх, так і малих підприємств. В Україні за останні роки досить різко зменшилася частка великих прибуткових суб'єктів господарювання і відбулося деяке скорочення частки середнього прибуткового підприємництва. Одними із причин такої ситуації є нестабільний політичний стан, АТО та наслідки економічної політики. Капітальні інвестиції малих та середніх підприємств у розвиток власної справи відображають можливості і розуміння необхідності стратегічного менеджменту суб'єктів господарювання (табл. 4).

У структурі капітальних інвестицій МСП переважають вкладення у матеріальні активи. З роками і через знецінення національної валюти та інші обставини капітальні інвестиції в усіх видах економічної діяльності дещо скоротились. У 2015 р. капітальні інвестиції у матеріальні активи у 52,8 раза перевищу-

Таблиця 4

Капітальні інвестиції малих та середніх підприємств

Індикатори	Роки							
	2011		2013		2014		2015	
	Кількість, млн. грн.	У % до загальної кількості	Кількість, млн. грн.	У % до загальної кількості	Кількість, млн. грн.	У % до загальної кількості	Кількість, млн. грн.	У % до загальної кількості
Капітальні інвестиції, усього:	193 024,4	100	216 986,9	100	178 384	100	213 478,1	100
Середні підприємства	80 750,1	41,8	74 125,0	34,1	63 211,1	35,4	78 400,9	36,7
Малі підприємства	34 320,4	17,8	38 767,1	17,9	27 933,8	15,7	35 906,4	16,8
Капітальні інвестиції у матеріальні активи:	185 262,2	100	207 615,2	100	172 188,9	100	196 400,2	100
Середні підприємства	76 726,2	41,41	71 380,7	34,38	60 237,4	34,98	75 364,3	38,37
Малі підприємства	33 463,5	43,61	38 115,1	53,40	27 448,9	45,57	35 222,9	46,74
Капітальні інвестиції у нематеріальні активи:	7762,2	100	9371,7	100	6196	100	3720,1	100
Середні підприємства, млрд. грн.	4023,9	51,84	2744,3	29,28	2973,7	47,99	3036,5	81,62
Малі підприємства, млрд. грн.	856,9	21,30	652	23,76	484,9	16,31	683,6	22,51

Розраховано за даними [7]

вали вкладення у нематеріальні активи. Така ситуація засвідчує складність і проблемність розроблення та впровадження різних видів інновацій, низький рівень створення і купівлі ноу-хау, патентів та інших видів нематеріальних активів на підприємствах. Суб'єкти МСБ загалом формують та реалізують понад дві третини річного обсягу продукції чи послуг нефінансового сектору нашої країни, і це не співвіднесено зі ступенем кредитування цих підприємств. МСП доцільно розвивати та підтримувати фінансово державою і кредитними установами на такому ж рівні, на якому відбувається підтримка великих підприємств.

Головними сферами та напрямками діяльності МСП є оптова і роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів, побуто-

вих виробів і предметів особистого користування; будівництво; операції з нерухомим майном, оренда і надання послуг; сільське господарство, мисливство та лісове господарство; обробні виробництва; охорона здоров'я та надання соціальних послуг тощо (табл. 5). Основними споживачами послуг МСП є місцеве населення. Їхніми послугами також користуються державні установи та організації, приватні фірми і підприємці, торговельно-посередницькі організації [8].

Конкуренентоспроможність економіки та вихід на міжнародні ринки насамперед зумовлені розвитком і підтримкою інноваційної діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва (табл. 6, 7). Тому важливим завданням є розроблення і втілення страте-

Таблиця 5

Структура МСП за галузями у 2015 році [9]

Показники	Кількість суб'єктів МСП	Кількість зайнятих працівників	Обсяг реалізованої продукції	Додана вартість
Усього	1,97 млн.	6,5 млн. осіб	3,5 трлн. грн.	1,3 трлн. грн.
Торгівля, %	50,1	30,2	45,5	25,5
Промисловість, %	6,8	23,8	24,0	24,1
Сільське господарство, %	4,0	9,2	8,9	13,6
Транспорт, %	6,0	7,2	4,8	7,4
Будівництво, %	2,8	4,3	3,7	3,7
ІКТ, %	5,9	3,5	2,9	4,3
Професійна, наукова та технічна діяльність, %	6,6	4,8	2,6	4,3
Інші сектори, %	17,7	16,9	7,4	17,1

Таблиця 6

Інноваційна активність промислових підприємств

Індикатори	Роки							
	2012		2013		2014		2015	
	Кількість	У % до загальної кількості	Кількість	У % до загальної кількості	Кількість	У % до загальної кількості	Кількість	У % до загальної кількості
Підприємства загалом, що впроваджували інновації, од.	1371	13,6	1312	12,9	1208	12,1	723	15,2
Обсяги реалізації інноваційної продукції, млн. грн.	36157,7	-	35891,6	-	25669,0	-	23050,1	-
Частка обсягу реалізованої інноваційної продукції від обсягу реалізованої продукції загалом, %	3,1	-	2,9	-	2,5	-	1,4	-

складено на основі даних [3]

гічних напрямів інноваційного розвитку економіки України, підтримка пріоритетних видів інноваційної діяльності та стимулювання інноваційної активності підприємств, особливо тих, де питома частка МСП є найбільш відчутною.

Інноваційний поступ підтримують промислові підприємства у таких напрямках, як фармацевтична промисловість, комп'ютерні та телекомунікаційні технології, хімія, приладобудування, ракетобудування та авіабудування тощо. Важливим є стимулювання інноваційної діяльності МСП у таких сферах, як туризм, сільське господарство. Аналіз статистичних даних щодо інноваційної діяльності підприємств України демонструє низький рівень інноваційної активності [10]. Частка підприємств, що впроваджують інновації, ледь перевищує 3% від усієї кількості підприємств.

Основними причинами низької інноваційної активності малих та середніх підприємств є [10; 11; 12]:

- відсутність належних економічних стимулів щодо залучення інвестиційних ресурсів в інноваційні процеси, зокрема і доступність кредитних ресурсів;
- обмежений обсяг фінансування наукової та інноваційної діяльності з державного бюджету (менше 1% від ВВП);
- відсутність органів публічного управління інноваційною діяльністю;
- низький рівень створення умов для розвитку інноваційної інфраструктури (технопарків, технополісів, високотехнологічних інноваційних підприємств, венчурних фондів, центрів трансферу технологій та ін.);
- недосконалість інституційного середовища, забезпечення трансферу технологій, невизначеність організаційно-правових засад функціонування кластерів, неналежний рівень організації інформаційно-аналітичного забезпечення, що перешкоджає розвитку науково-дослідної та технологічної кооперації в інноваційній сфері;

Таблиця 7

Інноваційна активність підприємств, обстежених за міжнародною методологією

Показники	Роки	
	2010-2012	2012-2014
Усього інноваційно активних підприємств, од. (у % до загальної кількості обстежених)	6930 (20,37)	4084 (14,59)
Середні підприємства, од. (у % до загальної кількості обстежених)	1767 (5,19)	1073 (3,83)
Малі підприємства, од. (у % до загальної кількості обстежених)	4170 (12,26)	2367 (8,46)
Розподіл кількості працюючих, %	42,4	38,2
Середні підприємства, %	26,5	21,7
Малі підприємства, %	17,6	13,2
Розподіл обсягу реалізованої продукції, % від загального обсягу реалізованої продукції	47,8	34,1
Середні підприємства, %	25,6	14,5
Малі підприємства, %	19,2	13,5
Розподіл підприємств із технологічними інноваціями, які їх самостійно розробляли, % від загальної кількості підприємств із технологічними інноваціями	84,0	75,5
Середні підприємства, %	83,4	69,3
Малі підприємства, %	81,6	78,8
Розподіл підприємств з технологічними інноваціями, що мали партнера з інноваційної співпраці, % від загальної кількості підприємств із технологічними інноваціями	22,6	18,3
Середні підприємства, %	19,4	17,2
Малі підприємства, %	17,2	13,8
Розподіл підприємств із технологічними інноваціями, які отримували державну фінансову допомогу, % від загальної кількості підприємств із технологічними інноваціями	-	-
Середні підприємства, %	5,1	3,3
Малі підприємства, %	2,8	1,7

Складено на основі даних [3]

– недосконалість зв'язків та співпраці у ланцюжку «освіта – наука – підприємство» (підготовка висококваліфікованих кадрів, виконання наукових розробок на замовлення підприємства тощо).

До основних гальмівних чинників функціонування підприємств малого та середнього бізнесу на різних рівнях управління варто віднести:

– нерегулярне і не завжди гарантоване стимулювання програм підтримки і розвитку МСП на регіональному та державному рівнях;

– відсутність чітких орієнтирів розвитку МСП на інноваційному підґрунті;

– відсутність ефективної та результативної моделі співпраці великого і малого та середнього підприємництва;

– нецільове використання коштів, які виділені під проекти для розвитку МСП, недосконалість системи моніторингу, контролювання за їхнім використанням;

– невисоку кваліфікацію, досить низьку компетентність працівників підприємств МСБ. Це зумовлено низьким рівнем освіти, малим досвідом у різних сферах економіки та управління, відсутністю навичок комунікаційного менеджменту тощо;

– зростання ступеня різних видів ризику, зокрема, наявний надмірний ризик конкуренції та появи масового банкрутства;

– надмірну конкуренцію із зарубіжними компаніями;

– постійні зміни, необхідність періодичного оновлення та модернізації;

– різного роду перешкоди, насамперед бюрократичні й адміністративні;

– обмеженість і шалену недостачу фінансування для розвитку МСП;

– потребу створення і впровадження інноваційних технологій, новітніх процесів, низький рівень інноваційної культури та мислення;

– підвищений криміногенний компонент.

Висновки з цього дослідження. Розвиток МСП має важливе значення у соціально-економічних напрямках поступу нашої вітчизни. Аналізування структурно-функціональних індикаторів їх стану та розвитку засвідчив досить невелику соціальну корисність від їхнього функціонування, незважаючи на вагому частку цих економічних одиниць. Також варто відзначити зниження рівня рентабельності МСП, досить незначну ефективність та результативність ведення їхньої діяльності, невисокий ступінь та якість менеджменту, необхідність підсилення доступу до фінансування стратегічного розвитку МСП і, як наслідок, низький рівень інвестиційно-інноваційної активності через відсутність чіткого стратегічного орієнтиру розвитку МСП. Наявний стан їхнього функціонування та розвитку перебуває не на належному рівні, що свідчить про складні економіко-політичні умови та середовище ведення бізнесу в Україні. Статистичні дані свідчать про щорічне зменшення кількості підприємств, низьку інноваційну активність підприємств, спад капітальних інвестицій, зниження фінансових результатів від діяльності та рівня рентабельності. З огляду на це вкрай важливо розробити превентивні заходи щодо активізації діяльності малих і середніх підприємств; визначити основні стратегічні і тактичні орієнтири розвитку МСП на державному, регіональному та місцевому рівнях; впровадити чіткі, реальні та дієві способи ефективної і результативної підтримки їхнього функціонування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аналітичний звіт «Щорічна оцінка ділового клімату в Україні: 2015 рік. За результатами опитування малого та середнього бізнесу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/publications/USAID%20LEV/LEV_ABCA_report_Cost_of_doing_business.pdf
2. Толмачова Г.Ф. Тенденції розвитку малого підприємництва у сучасних економічних умовах України / Г.Ф. Толмачова, О.В. Якубяк // // Управління економікою: теорія та практика: Зб. наук. пр. – К.: ІЕП НАНУ, 2014. – С. 121-140.
3. Дані Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://ukrstat.org/uk/operativ/>
4. Беспалько В. Проверки бизнеса: чего ждать от госнадзора в 2017 году [Електронний ресурс] / В. Беспалько. – Режим доступу <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2016/11/30/612656/>
5. Матвій І.Є. Інноваційна активність малого бізнесу в Україні: стан та перспективи [Електронний ресурс] / І.Є. Матвій // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – 2016. – № 847. – С. 124-129.
6. Панцир С. Політика підтримки МСБ: доступ до фінансово-кредитних ресурсів [Електронний ресурс] / С. Панцир, А. Когут. – Режим доступу: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28824.pdf>

7. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва / Статистичний збірник, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/uk/druk/publicat>
8. Калинин А.В. Основные тенденции развития и характеристика малого и среднего бизнеса в России / А.В. Калинин // Российское предпринимательство. – 2011. – № 1(2). – С. 30-35.
9. Кузяків О. МСП в Україні: як відобразити реальний портрет сектору? [Електронний ресурс] / О. Кузяків. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/USAIDLEV/ss-70057627>
10. Юринець З.В. Нейромережеве моделювання як інструмент прогнозування інноваційного розвитку економіки України / З.В. Юринець, В.В. Круглякова // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 6. – С. 425-432.
11. Россоха В. Інноваційні процеси економічного розвитку в контексті інституційного забезпечення / В. Россоха // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 6. – С. 119-120.
12. Тимченко О.І. Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в регіонах України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4135>